

Freelse og fortabelse i Gammel Testamente

Indledning

- 2 Tim 1,9-10: Paulus begrunder frelsen i Kristus (GT-løfternes Messias). Ved ham er *døden* (straffen/forbandedelsen) tilintetgjort, et (evigt/sandt) *liv* og *uforgængelighed* (pga. syndefaldet) er bragt for lyset ved evangeliet.
- Ved Kristus sker der en nyskabelse og virkeliggørelse af de paradisiske tilstande, som synligt skal åbenbares, når Han kommer igen.

Guds væsen og præcisering af den 'frelste' og den 'fortabte' i GT

- 2 Mos 34,6-7b: barmhjertig og nådig, sen til vrede, rig på troskab og sandhed, tilgiver skyld og overtrædelse og synd – men lader ikke den skyldige ustraffet! Synd/skyld kræver straf.
- Hellighed og kærlighed står ikke som en modsætning i Guds væsen. Hævn, retfærdighed og dom er i egentligste forstand positive begreber hos GT-forfatterne, såvel som kærlighed, barmhjertighed og pagttroskab er det.
- Den frelste betegnes ofte som '*den retfærdige*' (i pagttroskab). Den fortabte betegnes ofte som '*den ugudelige*' (udenfor pagttroskab).
- Se Sl 1,6 samt den foregående beskrivelse i salmen, der understreger forskellen i de to person-betegnelser over for Gud. Når Gud skal fælde den eskatologiske dom (afslutning på menneskelivet), er udfaldet enten: a) at være i de retfærdiges forsamling (i Herrens nærvær!; eller b) at gå til grunde (straf/ødelæggelse).
- Denne tankegang udfoldes meget konkret i Salmernes Bog og Ordsprogenes Bog.

Skabelse, fald, bortvisning – og et liv med Herren

- 1 Mos 1-3 er ikke myte-fortælling (fx grundlag for at tale om GT rummende en 'frugtbarhedsreligion'). Fortællingen i disse kapitler omhandler det dennesidige og mulige velsignede liv og rummer ikke perspektiver om det evige liv – sådan som det udfoldes i NT. *Konsekvens* af denne tilgang: omfortolkning af syndefaldet, syndsforståelse, soningstanken m.v.
- Toppunktet i skabelsen er mennesker (1 Mos 1,26-28; sml. 2,4-7.18-22), som bliver sat i et gudsskabt univers (haven). Særligt to ting understreges: 1) '*synlig relation*' mellem Gud og mennesket; 2) selvom menneskene var '*nøgne*' (intimt fællesskab).
- Livet i haven skal leves under én befaling (jf. 2,17). Straffen vil være: »*du skal dø!*«. Netop dette aspekt omfortolker slangen/satan.
- Resultatet af at spise af den forbudte frugt, inden Gud træder frem (Gen 3,7): 1) *Da åbnedes deres øjne, og de opdagede, at de var 'nøgne'* (erkendelse af skyld; 5 Mos 28,48); 2) *Derfor syede de fi-genblade sammen og bandt dem om livet* (dække for ulydighed og skyld; skjule deres overtrædelse).
- Konsekvenser: 1) opr. Relation ml. Skaber og skabning ødelagt; 2) mere end et oprør → trosdimension: a) tvivl og vantro i sandheden om en person; benægtelse af persons virkelighed; b) en falsk tro om en person – skelnen ml. sand eller falsk tro; 3) den falske tro gør et menneske etisk uretfærdigt i mødet med Gud.
- Straffen for synden (jf. 2,17) var 'død'. Hvilken: fysisk eller åndelig (bl.a. et mistet fællesskab med Gud). Straffetalen antyder nok en fysisk død (3,18-19), men mennesket dør ikke; de lever videre (3,20-24; 4,1ff) i en verden udenfor haven. At blive bortvist fra haven vil sige at være borte fra Guds velsignelser og under forbandelse. Denne 'død' står som modsætning til 'evigt liv' (paradis-tilstanden).
- Livet udenfor haven i forhold til en hellig og kærlig Gud kan opretholdes ved: a) 3,15 – løftet om en besejrer af slangen; b) 3,21 – Guds omsorg for mennesket; et blodoffer for synden, som synderen kan klæde sig i og opretholde livet.
- Syndens straf er Guds bortsendelse fra haven og dermed fra hans synlige, kærlige nærhed. Allerede her anes noget af forbandelsens og fortabelsens virkelighed – efter det fysiske liv uden lydig troskab mod Gud og troen på blodets virkning i forhold til Guds vrede over ulydigheden: Et liv uden Guds nærhed – dvs. i gudsforladthed, pine, smerte, uden velsignelse og det, der er godt.

GT set i lyset af skabelsen og syndefaldet

- At kunne vende tilbage til idealtilstanden i Paradis, bliver målet:
 - *Pagt*
 - Oprettes på initiativ over for en person eller et folk. Gud lover at fastholde sin troskab i pagten, hvis der råder lydigt troskab mod ham.

- Modsat viser Gud sin vrede, når folket lever i ulydighed mod ham og fastholder et liv i egen syndighed. Dette straffer Han i sin vrede og afskærer dette folk fra pagtens velsignelser, fordi de ikke vil tro.
- 'Omvendelse til Herren' kan forhindre denne straf og udryddelse.
- *Lov*
 - Givet til nationen Israel (ikke et syndfrit folk) i ørkenen for, at pagtfolket fortsat kan blive i Abraham-pagten. Gud ønsker at bo midt blandt sit folk, som i den paradisiske tilstand (dog i anden form):
 - *Åbenbaringsteltet/templet*: himmelsk forbillede; blomster m.v.; keruber (sml. Ez kap. 40-48)
 - *Offerlovene*: synds straf kan sones, så synderen ikke skal dø (stedfortrædende; jf. Es 52,13-53,12)
 - *Befalinger/bud* (ikke frelsevej, men frelse-*anvisende!*): a) ulydighed mod Herren medfører velsignelser, som har karakter af Herrens nærvær; ulydighed mod Herren medfører forbandelser, som har karakter af fordømmelser, gudsforladthed, pine og fravær af Guds kærlighed (dog er omvendelse muligt, jf. 5 Mos 28 + 30,1-20); b) I Paradiset ved dét at adlyde Herren nok (jf. 1 Mos 2,17) til et ret liv; sådan er det fortsat. Den retfærdige sammenlignes med et 'træ' (jf. Sl 1; 92). Loven/-visdommen giver udtryk for det rette liv, som herskede i Paradiset før syndefaldet (Sl 19,8-15; 119,89ff; sml. Ordsp 8,22-36).

Modsat er virkeligheden for den, der lever uden loven og dermed udenfor pagtrelationen med Herren - imødegår en død, som ikke har fysisk dimension, men som betyder en adskillelse fra en Paradis tilstand med Herren (sml. Ordsp. 8,35-36).
- *Land*
 - Løftet til Abraham: 'evig ejendom' (1 Mos 17,8; sml. 15,18-21), hvor Gud vil være Gud for alle folkeslag. Velsignelser i landet står i kontekst af paradiset, og dermed fastholdes straffen/forbandelsen over personer/folkeslag, som ikke kommer ind i landet (eller holder fast i løftet om det; jf. Hebr 11,13-16).
 - Præsentationen af landet (fx 5 Mos 8,7-14) har karakter af paradisiske tilstande. At komme ind i landet (dvs. 'hvilen') er betinget af lydigt pagttroskab (sml. Hebr. kap. 3-4).
 - Udelukkelse fra landet eller udryddelse af landet sker pga. ulydighed mod Herren – modsætte sig pagttroskab (jf. 2 Kong 17,14-16a + 22,16-17). Gud udfører sin straffedom og redder kun 'resten', som fastholder pagttroskaben og/eller omvender sig af hjertet til ham.

Forståelsen af død, dom, straf og opstandelse i GT samt profetier om det nye paradys

- Mennesket en levende sjæl (1 Mos 2,7). Når den fysiske død indtræder (1 Mos 3,18f), er 'sjælens' liv nået til ende (Sl 146,4; sml. 90,1-12). De døde begravnes (forskellige udtryk) – det hele menneske lægges i graven. Kun få eksempler på, at levende bliver 'rykket' bort (1 Mos 5,21ff; 2 Kong 2,11f; Sl 73,24; evt. 5 Mos 34 samt 4 Mos 16,33).
- Døden er ikke ensbetydende med et 'ophør' af mennesket i dødsriget – *she'ol* (65x i GT). En tilstand bag graven (jf. Sl 89,48ff; Præd 9,7-10 m.fl.), hvor alle kommer – dog oftest udtrykt i forbindelse med de ugudelige (intet håb for dem, når døden først indtræder). Her bevares de døde indtil dommen – ingen vej tilbage (Job 16,22). Salmister kan takke for at blive reddet fra *she'ol* (Sl 18,5; 30,4; 86,13). Tekster, som beskriver *she'ol*: Job 14,10ff; 26,5-6; Sl 88 m.fl.
- Gud er Herre over *she'ol* (jf. 1 Sam 2,6; Job 19,25-27; Sl 16,9-10; Es 25,6-10a; Dan 12,1-3.13). De retfærdige har et håb at se frem imod, hvorimod de ugudelige (pagt-løse) ikke kan udfri dem selv, men må møde Herrens hellighed og straf (jf. Sl 49,8-21 [kun Gud kan løse fra *she'ol*]; Joel 4,13-17 [*Herrens dag* er dommens og dermed også opstandelsens dag!]; Es 66,22-24 [adskillelse i dommen: frelsestilstand / tilstand med uudslukkelig ild]; sml. Ez 34).
- Beskrivelse af den nye jord: bl.a. Es 11, 55-66 (se Es 65,17-25). Nøglebegreber til at kunne forstå billedbruget i de profetiske skildringer af den nye jord / livet efter dom og opstandelse:
 - Skabelse/nyskabelse → et nyt paradys med et synligt Guds nærvær! (bl.a. Ez 48,35a; Zak 14,5b-9).
 - Exodus (udvandring)-motiver → udfrielse af fangenskab under fremmed magt; være et nyt Gudsfolk (bl.a. Jer 31,31-40)
 - Zion/Jerusalem/templet → viser på en særlig måde, hvad det betyder, at Herren har taget bolig midt blandt sit folk og viser sin herlighed (bl.a. Ez 40-48; Amos 9,11ff; Mika 4,1ff).

GT's budskab ind i debatten om den dobbelte udgang

- GT omhandler ikke blot et dennesidigt liv. Fokus er hele vejen igennem, at Gud ønsker at føre sine skabninger tilbage til den tabte Paradis-tilstand. At leve under Herrens velsignelse mhp. på frelse sker ikke automatisk, fordi man er skabt! Herren kræver lydigt troskab, så vil Han velsigne og bevare, og blodoffer for synd, så Hans vrede over synden kan stilles og kærlighed kan herske i et åbent forhold til synderen.
- At det troende pagtfolk må have samme nød og kærlighed til mennesker, der står udenfor pagten, sådan som Gud har det – og har vist det siden syndefaldet (jf. Ez 33,7.20).

Hans-Ole Bækgaard (MF, 17.05.02)